

RAPORT
Warszawa, październik 2021

Ocenianie w edukacji zdalnej w czasie pandemii COVID-19

Grzegorz Catek

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

CENTRUM
WSPÓLPRACY
IDIALOGU

EDUKACJA ZDALNA

W czasie pandemii COVID-19 w systemie edukacji można wyróżnić kilka okresów:

- ◆ od 11 marca 2020 do 24 marca 2020 – okres zawieszenia pracy w publicznych i niepublicznych jednostkach systemu oświaty;
- ◆ od 25 marca 2020 do 26 czerwca 2020 (czyli do końca roku szkolnego 2019/2020) – **I okres** nauczania zdalnego;
- ◆ od 1 września 2020 (czyli od początku roku szkolnego 2020/2021) do 3 stycznia 2021 – **II okres** nauczania zdalnego;
- ◆ od 18 stycznia 2021 do 30 maja 2021 – **III okres** nauczania zdalnego.

CELE

Celem prowadzonych badań było poznanie opinii rodziców uczniów na temat nauczania zdalnego w czasie pandemii COVID-19, w szczególności na temat form edukacji zdalnej, problemów z nią związanych oraz jej dobrych stron.

METODOLOGIA

Badania zostały przeprowadzone wśród rodziców dzieci w wieku szkolnym, z wykorzystaniem ankiety internetowej (technika CAWI), w której oprócz pytań zamkniętych znalazło się miejsce na swobodną wypowiedź badanego. Przeprowadzone zostały cztery badania według tego samego kwestionariusza:

Badanie 1 „Rodzice o miesiącu zdalnej szkoły”

- ◆ termin realizacji: 24–27.04.2020;
- ◆ liczba badanych (N): 8250;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 2530.

Badanie 2 „Rodzice o zdalnej edukacji – przed nowym rokiem szkolnym”

- ◆ termin realizacji: 27–31.08.2020;
- ◆ liczba badanych (N): 2880;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 681.

Badanie 3 „Rodzice o zdalnej szkole – jesień 2020”

- ◆ termin realizacji: 27.11–1.12.2020;
- ◆ liczba badanych (N): 4003;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 1134.

Badanie 4 „Rodzice o zdalnej szkole na koniec roku szkolnego 2020/2021”

- ◆ termin realizacji: 19–25.06.2021;
- ◆ liczba badanych (N): 5012;
- ◆ liczba wypowiedzi swobodnych: 1462.

OCENIANIE W PIERWSZYM OKRESIE EDUKACJI ZDALNEJ

Po miesiącu edukacji zdalnej jedna czwarta rodziców miała poczucie niesprawiedliwości związane z wystawianiem ocen.

„Oceny empatyczne”

W pierwszym miesiącu edukacji zdalnej była ona z reguły traktowana jako czasowy eksperyment. W związku z tym panowało przekonanie, że nie jest konieczne ocenianie uczniów „na serio”, zwłaszcza w trudnej sytuacji zamknięcia w domach.

W kolejnych tygodniach, kiedy stało się już jasne, że taki tryb pracy szkół potrwa dłużej, nawet do końca roku szkolnego, nauczyciele stanęli przed koniecznością powrotu do (w miarę możliwości) zwykłego oceniania swoich uczniów. Sposób podejścia do oceniania w okresie pandemii był w różnych szkołach, a nawet klasach bardzo różny. Dominowało jednak przekonanie, że w trudnej sytuacji pandemii nauczyciele powinni wykazać się empatią i stawiać raczej dobre oceny.

Ciekawostka:

Kwestię ocen skomplikował apel Rzecznika Praw Dziecka do nauczycieli z 1 czerwca 2020 (z okazji Dnia Dziecka), aby podnieśli swoim uczniom oceny na świadectwach o jeden stopień, czyli promowali wszystkich do następnej klasy, oraz szybkie sprzeciwienie się temu pomysłowi przez Ministra Edukacji Narodowej.

Odrębnym problemem związanym z ocenianiem było, czy w ogóle w warunkach pracy na odległość jest możliwe ocenienie wiedzy i umiejętności ucznia, a nie jego rodzica czy korepetytora. Jeden z badanych rodziców stwierdził wprost:

”

Ocenianie jest bardzo niesprawiedliwe. Jeden uczeń pracuje na miarę swoich możliwości, a innych wyręczają rodzice i to oni powinni otrzymywać oceny, a nie ich dzieci.

”

OCENIANIE W DRUGIM ORAZ TRZECIM OKRESIE EDUKACJI ZDALNEJ

Jesień 2020 to okres „dociśnięcia” uczniów przez szkołę – surowego egzekwowania przez nauczycieli przestrzegania zasad obowiązujących w szkole, także w kwestii oceniania.

Dlaczego?

1. Nauczyciele zrozumieli, że sposób oceniania, jaki miał miejsce wiosną 2020, nie był sprawiedliwy, gdyż często oceniani byli nie uczniowie, ale rodzice.
2. Nauczyciele zrozumieli, że od kwietnia do czerwca 2020 nie dysponowali narzędziami, które pozwoliłyby im ocenić realną wiedzę ich uczniów – co zostało potwierdzone powszechnie występującym zjawiskiem intensywnego sprawdzania postępów uczniów w pierwszym miesiącu po wznowieniu nauki, tzn. we wrześniu 2020.

Wiosna 2020 – „oceny empatyczne” vs. jesień 2020 – „zoomterror”

Powyższy problem spowodował powstanie zjawiska „zoomterroru”. Jest to cały zespół metod mających na celu skuteczne sprawdzanie postępów uczniów.

Metody te można podzielić na trzy grupy:

1. metody wykorzystywane przed sprawdzianem;
2. metody wykorzystywane w trakcie sprawdzianu;
3. metody wykorzystywane w trakcie odpowiedzi na ocenę.

WAŻNE:
wiele z tych metod narusza godność uczniów!

„ZOOMTERROR”

Metody wykorzystywane przed sprawdzianem, np.:

- ◆ konieczność sprawdzenia pokoju ucznia kamerą, włącznie z zaglądaniem pod biurko i do szaf – prawdopodobnie w celu sprawdzenia, czy nie ukrywa się tam na przykład korepetytor;
- ◆ zamknięcie drzwi przed sprawdzianem, aby nikt nie mógł wejść do pokoju dziecka;
- ◆ zamknięcie drzwi i nakazywanie siadania tyłem do drzwi – aby było widać, czy ktoś nie wchodzi do pokoju w trakcie klasówki czy kartkówki;
- ◆ wymaganie ustawiania lustra za uczniem – aby nauczyciel mógł na bieżąco sprawdzić, czy uczeń nie ściąga;
- ◆ zakaz stosowania tła wirtualnego w aplikacji Zoom lub Teams – aby nauczyciel mógł obserwować, co się dzieje w tle, tzn. w pokoju dziecka;
- ◆ konieczność pokazania do kamery rąk w celu sprawdzenia, czy uczeń nie ma ukrytych ściągawek;
- ◆ nakazanie wyczyszczenia biurka – aby na nim znajdowały się wyłącznie komputer i ew. kartki (brudnopis).

Metody wykorzystywane w trakcie sprawdzianu, np.:

- ◆ nagłe polecenie pokazania całego pokoju – w celu sprawdzenia, czy nikt poza uczniem się w nim nie znajduje;
- ◆ włączenie mikrofonu na pełną głośność – aby zebrął ew. szepty podpowiadających rodziców lub ukrytych korepetytorów;
- ◆ niespodziewany wymóg zrzutu ekranu lub jego udostępnienia – aby sprawdzić, czy uczeń nie ma uruchomionych na swoim komputerze innych aplikacji (połączenie na czacie itp.), dzięki którym ktoś mógłby mu pomóc w pisaniu sprawdzianu;
- ◆ ułożenie sprawdzianu z pytaniami w ten sposób, że nie można do nich wrócić i poprawić (np. po skonsultowaniu się z kimś);
- ◆ dyktowanie po jednym zadaniu, wyznaczenie krótkiego czasu (2–3 minuty) na odpowiedź i przechodzenie do kolejnego pytania – tak aby nie było czasu na żadne konsultacje, podpowiedzi i modyfikacje.

Metody wykorzystywane w trakcie odpowiedzi na ocenę, np.:

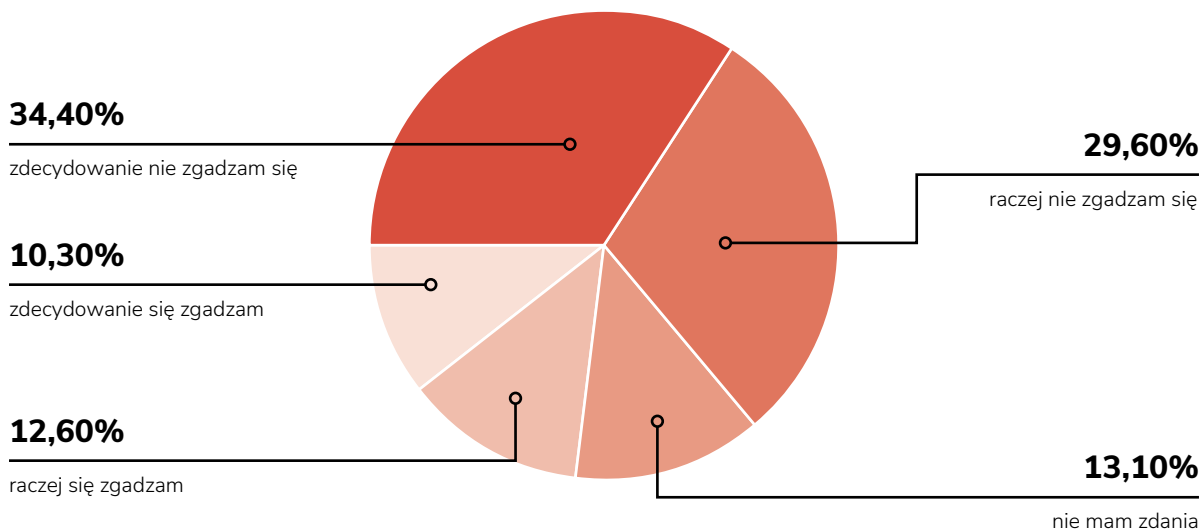
- ◆ konieczność patrzenia przez ucznia prosto w obiektyw – tak aby nie mógł korzystać z żadnych podpowiedzi, notatek czy ściągawek;
- ◆ zastanianie oczu rękoma, chustką, szalikiem, nasuwaną na oczy czapką – w celu jak wyżej;
- ◆ konieczność podpierania się podczas całego czasu trwania odpowiedzi – aby uniemożliwić skorzystanie ze ściągawek.

RODZICE O OCENIANIU W CZASIE EDUKACJI ZDALNEJ

W każdym z badań rodzice mogli wyrazić swoją opinię na temat stawiania ocen i surowości oceniania.

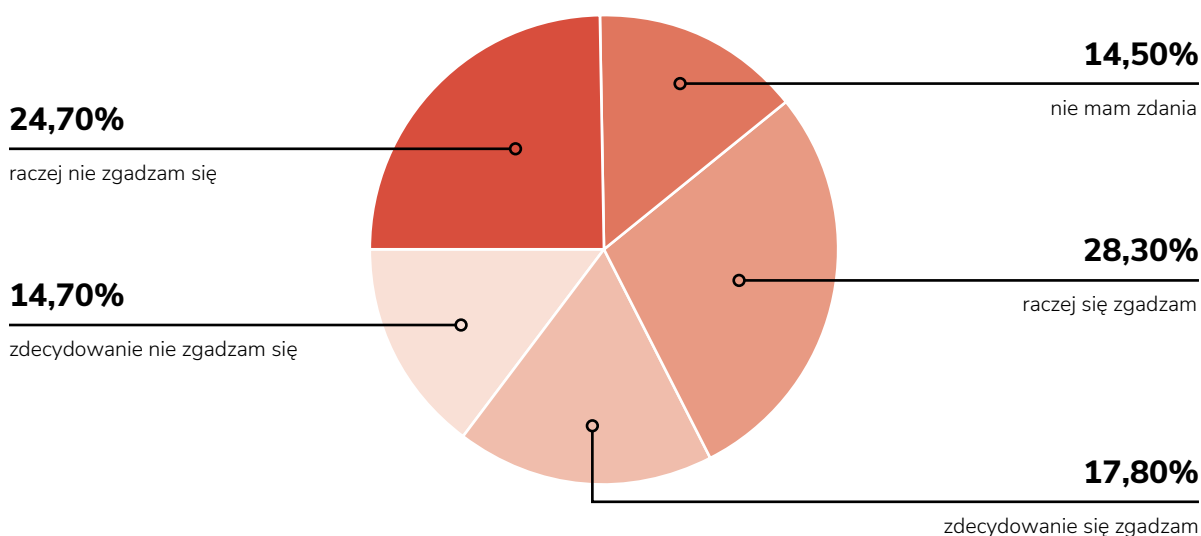
Badanie wiosna 2020

W okresie nauki prowadzonej zdalnie nauczyciele nie powinni stawiać żadnych ocen.

Badanie jesień 2020

W okresie nauki prowadzonej zdalnie nauczyciele powinni oceniać uczniów łagodniej, z większą wyrozumiałością.

REALIZACJA BADAŃ I OPRACOWANIE WYNIKÓW

Grzegorz Całek
Instytut Stosowanych Nauk Społecznych UW

PRZECZYTAJ WIĘCEJ

Całek, G. (2021). Wyzwania edukacji zdalnej przed jakimi stoją dzieci – perspektywa rodziców. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 20(2), 116–144.

Całek, G. (2021). Rodzice i nauczyciele o problemach pierwszych trzech miesięcy edukacji zdalnej. W: A. Mikołajczak, R. Chęciński (red.), *Wyzwania edukacyjne i psychologiczne okresu pandemii* (s. 10–28), Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu.

KONTAKT

**Grzegorz
Całek**

g.calek@uw.edu.pl

grzegorzcalek.pl

**Instytut Stosowanych
Nauk Społecznych
Uniwersytetu
Warszawskiego**

isns@isns.uw.edu.pl

isns.uw.edu.pl

facebook.com/ISNS.UW

**Centrum Współpracy
i Dialogu
Uniwersytetu
Warszawskiego**

kontakt@cwid.uw.edu.pl

cwid.uw.edu.pl

facebook.com/CWiDUW